

УДК 338.24+332.14(477)

Варцаба В.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородського національного університету***ВЕРИФІКАЦІЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ
УЧАСНИКІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ****VERIFICATION OF OPPORTUNITIES OF HARMONIZATION
OF PURPOSES AND INTEREST OF PARTICIPANTS
OF THE REGIONAL SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT****АНОТАЦІЯ**

У статті здійснено верифікацію можливості удосконалення системи, технологій, процедур та інструментів управління соціально-економічним розвитком регіонів на засадах гармонізації цілей та інтересів учасників цього процесу. Запропоновано етапи розроблення програми і процесу верифікації. Розроблено рекомендації для підсистеми регіонального менеджменту, які спрямовані на удосконалення процесів усвідомленого переорієнтування людських ресурсів всіх без винятку стейкхолдерів регіональних суспільних систем.

Ключові слова: гармонізація, регіональний менеджмент, соціально-економічний розвиток, регіональні суспільні системи, стейкхолдери.

АННОТАЦІЯ

В статье осуществлена верификация возможности усовершенствования системы, технологии, процедур и инструментов управления социально-экономическим развитием регионов на основе гармонизации целей и интересов участников этого процесса. Предложены этапы разработки программы и процесса верификации. Разработаны рекомендации для подсистемы регионального менеджмента, направленные на совершенствование процессов осознанного переориентирования человеческих ресурсов всех без исключения стейкхолдеров региональных общественных систем.

Ключевые слова: гармонизация, региональный менеджмент, социально-экономическое развитие, региональные общественные системы, стейкхолдеры.

ANNOTATION

In the article the verification of the opportunities of improvement of system, technologies, procedures and management tools of the social-economic development of regions which are based on the harmonization of objectives and interests of stakeholders are conducted. A stage program of development and process verification is conducted in this study. The recommendations to regional management subsystem that are aimed at improving the human resources are developed/

Keywords: harmonization, regional management, socio-economic development, regional public system stakeholders

Постановка проблеми. Суттєві динамічні, багатовекторні і важкопрогнозовані зміни в зовнішньому оточенні нашої держави та її регіональних утворень формують у соціуму потребу та мотивують пошук і використання нових, адекватних цим змінам методів управління з метою забезпечення адекватних відповідей викликам, генерованим цим оточенням.

Аналіз досвіду країн пострадянського простору, які успішно наздоганяли в своєму розвитку демократичні держави з сучасною ринковою економікою, беззаперечно свідчить, що тим країнам, які знаходяться на цьому шляху, в першу чергу необхідна навіть не модернізація,

а кардинальна модифікація процесів та процедур управління і менеджменту (в т. ч. регіональними складовими) в напрямку забезпечення їх ефективності, прозорості, зрозумілості і доступності для громадянського суспільства. Виходячи з цього, стає доцільним виконати аналіз уже набутого на рівні областей і міст України досвіду використання технології стратегічного планування і управління соціально-економічним розвитком регіональних соціально-економічних систем та їх підсистем з метою ідентифікації можливостей їх удосконалення, а також інновації методів, моделей, технологій та інструментів гармонізованого менеджменту. В зв'язку з чим виникає необхідність ідентифікації найбільш важливих потреб і шляхів удосконалення процесів і процедур стратегічного планування і управління регіонами на основі гармонізації цілей та інтересів учасників функціонування їх господарських комплексів, а також відповіді на традиційне питання: «Що робити?».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії і практики управління регіональним розвитком та різноманітні аспекти адаптації і використання світового досвіду регіонального управління в Україні розглядалися і опрацьовувалися в дослідженнях Е. Алаєва, О. Амосова, О. Байдалової, В. Бутова, Б. Буркінського, В. Воротіна, О. Грінберга, Б. Герасимова, Г. Гутмана, М. Долішнього, В. Ігнатова, В. Керецмана, Ф. Кожуріна, М. Комарова, В. Котилка, О. Крайник, В. Лексіна, М. Лендел, С. Максименка, М. Медведєва, О. Осауленка, І. Райніна, С. Романюка, В. Симоненка, Д. Стеценка, О. Топчієва, С. Харчикова, В. Ходачека, Ю. Чернецького, О. Чистобаєва, О. Швецова, Б. Штульберга та багатьох інших.

Проте станом на сьогодні малодослідженим залишається вивчення питання можливостей гармонізації цілей та інтересів учасників соціально-економічного розвитку регіонів.

Мета статті полягає у визначенні пріоритетів і завдань верифікації технології, процедур та інструментів гармонізації цілей та інтересів учасників соціально-економічного розвитку регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існуючі проблеми з якістю управління наці-

ональним господарством України, соціально-економічним розвитком її регіонів обумовлені тривалим і неналежно керованим перехідним періодом в'ялого реформування і децентралізації державного управління та місцевого самоврядування, недостатнім досвідом практичного використання сучасних управлінських технологій та інструментів в практичному управлінні як державними службовцями і працівниками органів місцевого самоврядування, так і управлінським корпусом більшості суб'єктів господарської діяльності, дезінтегрованістю ресурсів, цілей та інтересів ключових гравців регіональних і національної економік.

Отже, вимагають верифікації можливості удосконалення системи, технологій, процедур та інструментів управління соціально-економічним розвитком регіонів на засадах гармонізації цілей та інтересів учасників цього процесу.

Передусім необхідним є розроблення програми і процесу верифікації можливостей управління регіональним розвитком. Автор вважає за необхідне виділити з цієї метю кілька етапів.

Етап 1. Впровадження в практичну діяльність органів регіонального управління і менеджменту окремих елементів моделей, рекомендацій, технологій, процедур та інструментів гармонізації цілей та інтересів агентів ринкових стосунків через:

- розроблення, розповсюдження і реалізацію в регіональному управлінському середовищі навчальних програм, орієнтованих на оволодіння людськими ресурсами ідеологією гармонізованого управління і менеджменту та специфікою управління процесами і процедурами гармонізації цілей та інтересів суб'єктів всіх видів діяльності в рамках регіону на основі управлінської технологічної тріади «сінтелектика – синергія – синархія»;

- формування рекомендацій і внесення пропозицій органам державного управління, місцевого самоврядування щодо управління процесами та процедурами розробки стратегічних документів розвитку регіону з максимальним залученням представників регіональних стейкхолдерів (суспільство, влада, бізнес, наука). Внесення в стратегічні документи регіонального розвитку позицій, необхідних для поступового нарощування в регіональному середовищі інтеграційних процесів суб'єктів управлінської, ділової, наукової і соціальної активності як основи майбутньої інтенсифікації використання інтелектуального потенціалу людських ресурсів регіону на основі поступового і поелементного запровадження в практичне управління регіональним розвитком технологічної тріади «сінтелектика (спільне мислення) – синергія (спільна дія) – синархія» (спільне управління) [1, с. 97–105].

Етап 2. Науковий супровід і забезпечення використання елементів моделей, рекомендацій, технологій, процедур та інструментів гар-

монізації цілей та інтересів суб'єктів – контрагентів регіональної економіки.

Етап 3. Моніторинг, фіксація, аналіз, оцінка та інтерпретація наслідків і результатів.

Реалізація передбачених етапів впровадження технології гармонізованого менеджменту в практику управління регіональним економічним розвитком реальних регіональних суспільних систем і отримані внаслідок цього результати повинні продемонструвати певні зміни як у функціонуванні множини суб'єктів управління системи регіонального менеджменту, так і в досягненні підпорядкованими їм підсистемами – об'єктами управління встановлених цілей та задоволенні інтересів.

Критично важливою умовою впровадження в практику реального управління розвитком регіонів інноваційних технологій інтеграції і гармонізації цілей та інтересів органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу, науки і громадських організацій автор вважає умову випереджаючої розробки і реалізації навчальних програм для забезпечення масового оволодіння ідеологією і технологією гармонізованого управління та менеджменту людськими ресурсами:

- кадрового наповнення органів державного управління і місцевого самоврядування;
- корпусу функціонерів систем управління і менеджменту діяльністю суб'єктів господарської, наукової, культурної і громадської діяльності;
- всіх інших (по можливості) складових населення регіональної суспільної системи, які під впливом суб'єктів управління долучаються до процесів планування і управління.

Якщо використати запропоновану в [3, с. 39] інтерпретацію поділу РСС на депресивні, самодостатні та інноваційні (в залежності від розподілу їх людських ресурсів між втратами реальних, фіктивних і деструктивних продуктивних сил регіону), то слід визнати, що неперервне навчання і розвиток людських ресурсів всіх без винятку підсистем регіональної і в першу чергу їх управлінської складової виступають необхідною умовою формування і використання функціонерами-управлінцями інноваційних технологій стратегічного управління і менеджменту, спрямованих на позитивний перерозподіл всіх видів продуктивних сил системи. Адже, на загальну думку більшості експертів, «...ефективність стратегічного управління базується в першу чергу на інтелектуалізації праці...» – чинника, який «...сприяє зародженню й запровадженню нових ідей та розробок, якісно підвищує продуктивність» [3], що вимагає постійного інтелектуального зростання тих, кому доводиться приймати і реалізовувати стратегічні рішення – функціонерів органів регіонального управління і менеджменту.

З цих позицій доцільно звернутись до розробки практичних рекомендацій щодо основних методів та інструментів залучення в процеси

управління регіональним розвитком більшості людських ресурсів регіону, тим чи іншим чином розподілених між основними групами впливу і перебуваючих під впливом відповідних регіональних еліт.

Позитивні наслідки соціально-економічного розвитку регіональних суспільних систем є, без сумніву, необхідною умовою загального руху держави Україна в напрямку досягнення повноцінного членства в Європейському Союзі – головної цілі, передбаченої документом «Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» – документом, яким на загальнодержавному рівні визначені мета, вектори руху, дорожня карта, пріоритети розвитку України та її виходу на провідні позиції в світі [4].

Виходячи з цього, передбачені в стратегії «Україна-2020» до виконання 62 реформи і програми розвитку вимагають зі сторони органів регіонального управління і менеджменту відповідної реакції як у вигляді адаптації розроблених та затверджених дещо раніше регіональних «Стратегій-2020», так і в процесах та процедурах реалізації останніх.

При цьому слід звернути увагу на той факт, що стратегією «Україна-2020» головною передумовою її реалізації названо «...суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності», а сформульована в Розділі 5 цього документа «Засоби реалізації стратегії (суспільний договір)» відповідальність влади за виконання обов'язку «...забезпечити баланс інтересів між громадянським суспільством, державою і бізнесом» є, по суті, нічим іншим, як певним узагальненням, квінтесенцією модифікованої моделі взаємодії ключових гравців будь-якої соціально-економічної системи на шляху досягнення сформульованого завдання з «гармонізації цілей та інтересів» за відсутності такої складової, як «наука». Проте ця відсутність зовсім не суперечить основній ідеї модифікованої моделі, оскільки складова «наука» може бути інтерпретована як необхідний елемент і громадянського суспільства, і влади, і бізнесу, а її виділення в окрему складову пояснюється бажанням наголосити на її важливій ролі та доцільності використання напрацювань, здобутків і рекомендацій останньої саме в соціальному управлінні [5].

Отже, очевидно, що коли влада на загальнодержавному рівні усвідомлено наголосила на необхідності забезпечення «балансу інтересів», то цілком логічним кроком органів управління і менеджменту на регіональному та місцевому рівнях повинно стати продовження пошуку і реалізації такого балансу інтересів між всіма учасниками життєдіяльності та соціально-економічного розвитку в регіоні. Саме за такої умови «територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нестимуть відповідальність за роз-

виток всієї країни», а «...Україна разом із Світовим банком розробить показник добробуту громадян, визначиться з його цільовим значенням та проводитиме моніторинг змін такого показника» [4].

Однак при цьому постає питання необхідності й доцільності ідентифікації, розробки і реалізації необхідних для повномасштабного впровадження розроблених моделей, критеріїв і рекомендацій щодо залучення людських ресурсів до процесів практичного управління не тільки під час розробки регіональних і загальнодержавних стратегій, а й поточного управління та менеджменту процесами реалізації останніх.

Грунтуючись на тезі, що досягнутий регіоном рівень економіки добробуту його населення визначатиметься особливостями діючих в регіоні стейкхолдерів, новими правилами їх взаємодії і механізмами забезпечення дотримання цих правил, слід вказати, що останні, в свою чергу, залежать від системи цінностей людських ресурсів стейкхолдерів регіональної спільноти та ментальності їх еліт.

Звідси цілком очевидним є факт, що для суттєвих змін напрямку руху і результатів розвитку будь-якої регіональної суспільної системи до економіки добробуту і процвітання необхідно усвідомлено змінювати наступні три складові характеристики регіональної спільноти людей:

- культуру та цінності людських ресурсів (в першу чергу еліт регіональних груп впливу);
- правила та інститути як форми організації співжиття в умовах гармонізованого управління і менеджменту;
- управлінців – адміністраторів співжиття на засадах гармонізованого управління і менеджменту.

Отже, зміни в рівні економічного добробуту регіону і поступового руху останнього з позицій деградації і депресивності в напрямку самодостатності і процвітання в пріоритетному порядку вимагають випереджаючих змін в моделі поведінки еліт його ключових груп впливу та населення регіону.

Однак ціннісні зміни у свідомості як еліт, так і простого населення не можуть відбутися протягом короткого часу. В зв'язку з цим ціннісні та обумовлені ними економічні і технологічні перетворення в суспільстві набагато швидше можуть бути реалізовані через випереджаючі зміни в поведінці регіональних еліт та інститутів через встановлення і неухильне дотримання нових «правил гри» – співпрацю всіх стейкхолдерів на засадах гармонізації їх цілей та інтересів.

Висновки. В процесі спільної життєдіяльності таких учасників процесів стратегічного соціально-економічного розвитку, як влада, наука, бізнес і громадські організації, організаційна, ментальна і навіть професійна готовність людських ресурсів органів регіонального управління і менеджменту, всіх ключових

гравців цих регіональних суспільних систем ще недостатньо готові до сприйняття та ефективного використання управлінської ЗС-технології гармонізації цілей та інтересів учасників, для якої характерною є унікальна перевага колективного розв'язання проблем шляхом знаходження спільної думки групами людей із вкрай відмінними поглядами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варцаба В.І. Теоретичні аспекти інноватизації управління розвитком регіональних суспільних систем на основі комплексу феноменів «сінтелектика – синергія – синархія» / В.І. Варцаба // *Бізнес Інформ.* – 2015. – № 9. – 438 с.
2. Петренко В.П. Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління : [монографія] / В.П. Петренко. – Івано-Франківськ : ПП Курилюк В.Д., 2009. – 196 с.
3. Кушлик О.Ю. Особливості трансформації інтелекту в економічні результати в управлінні стратегічним потенціалом підприємств / О.Ю. Кушлик, М.Д. Петрина // *Економіка і регіон.* ПолтНТУ. – 2012. – № 4(35). – С. 111–115.
4. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
5. Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів : [монографія] / За заг. ред. д. е. н., проф. В.І. Гринчуцького. – Тернопіль : Крок, 2014. – 544 с.